

NEKE ZANIMLJIVOSTI U NOVOM CRKVENOM ZAKONIKU

Živan Bezić

Spočetka se je namjeravalo novom crkvenom zakoniku dati ime *Codex Renovatus*, ali se je kasnije odustalo od te namjere. Zašto? Zato što bi namjeravani naslov mogao sugerirati misao da je novi CIC zapravo isto što i onaj stari, samo donekle osuvremljen nekim novim propisima. A neki bi ga možda, zbog tog naslova, mogli smatrati potpuno novim zakonikom. Da se ne bi rađale nikakve krive pretpostavke, novi je zakonik jednostavno zadržao staro ime. To znači: binom ili, još bolje, antinom »staro — novo« u novom Codexu ne igra nikakvu ulogu. Zakonodavcu uopće nije bilo do toga da njeguje tradiciju niti da do toga da promiče novosti. Njemu je ležalo na srcu samo dobro Crkve, i to upravo u ovom času njezina života.

Dakako da je novi CIC sačuvao sve ono dobro što smo baštinili od starih mudrih kanonskih normi i preuzeo sve ono što je obećavalo sigurnu vrijednost za budućnost Crkve. U rizike i pokuse nije htio ulaziti. Ipak nam je donio mnoge zanimljivosti koje plijene našu pažnju. Neke od njih ćemo razmotriti. Pošto u detalje ne možemo ulaziti, spomenut ćemo samo neke zanimljive zakone, a više ćemo se zaustaviti na njihovu duhu i smislu.

NOVI DUH CODEXA

Novi Codex se temelji na postavkama II. vatikanskog sabora. Izrađen je po smjernicama Koncila i njemu želi biti potpuno vjeran. Kao i Koncil sav počiva na Evandjelju, a teži promicanju vjere, milosti, darova Duha Svetoga i kršćanske ljubavi.¹

Sadašnji Codex je sastavljen dugogodišnjim zajedničkim radom brojnih kanonskih stručnjaka, praćen kolegijalnom brigom svih katoličkih biskupa, a izdan snagom primacijalne vlasti pape kao vrhovnog crkvenog pastira.² Kako se je pri njegovoj izradi konsultirala i šira kršćanska javnost, a ne samo hijerarzi i stručnjaci, može se reći da je kolegijalitet stvarna značajka novog CIC-a. Kolegijalan je po svojoj inspiraciji i po svom nastanku. Stoga je u njemu razvijena nauka o narodu Božjemu, o Crkvi kao zajedništvu opće i posebnih Crkava, o kolegijalnosti primata i episkopata, jednakosti svih članova Crkve.

Pojam i stvarnost kolegijaliteta su zastupljeni na svim razinama Crkve: središnjim (koncil, sinoda), regionalnim (biskupske konferencije), biskupijskim (prezbiteralno i pastoralno vijeće) i župskim (župsko pastoralno vijeće). S tim u vezi je više vrednovana uloga mjesne Crkve, ojačana je vlast mjesnog biskupa, a naročito biskupskog sabora pojedinih zemalja.

¹ Prema papinoj buli »*Sacrae disciplinae leges*«, objavljenoj u uvodu novoga CIC-a (Libreria Editrice Vaticana 1983, str. X—XI).

² Ibidem, X.

Novi CIC ostavlja mnogo prostora partikularnom zakonodavstvu. Biskupi unaprijed mogu dispenzirati i od općih crkvenih zakona (c. 87), a CIC prihvaća novu kategoriju mjesnih Crkava pod nazivom »*eclesia regionalis*«. Sad je Crkva zaista decentralizirana.

Potvrdivši važnost mjesnih Crkava, novi zakonik nije zaboravio ni one crkvene zajednice što su odijeljene od katoličkog stabla. Nije ih isključio iz Kristove zajednice. Preuzevši formulu Koncila, po kojoj Kristova Crkva »*subsistit in Ecclesia Catholica*« (c. 204), napustio je shvaćanje staroga Codexa u kojem su bile Kristova i Katolička Crkva potpuno izjednačene. Stoga se sv. Stolica i biskupi obavezuju na promicanje *ekumenizma* (c. 755). Izračito se dozvoljava davanje sakramenata pokore, euharistije i bolesničkog pomazanja i nekatolicizma, kao i obratno: primanje istih sakramenata, uz razumljive uvjete, kod nekatolika (c. 844). Mješovita ženidba ne spada više u ženidbe smetnje, a mjere opreza su svedene na najnužnije.

Unutar same Crkve novi CIC posebno naglašava *temeljnu jednakost* svih članova naroda Božjega: onu između klerika i laika, kao i onu među muškima i ženscima (c. 208). Nabraja zajednička prava i dužnosti svih vjernika bez obzira na njihov položaj u Crkvi (c. 209—223).

Posebno valja naglasiti da obnovljeni Codex ispušta sve stare kanone koji su na bilo koji način diskriminirali ženu. Žena više ne mora slijediti boravište svoga muža, a ovaj može kod vjenčanja prijeći u obred svoje žene (c. 112), što prije nije bilo moguće. Redovnice postaju nezavisne u upravi svojih družbi. Ženama su odsada pristupačne sve službe u Crkvi, osim onih koje su vezane za svećenički red.³

Prema novom Codexu je ojačala *uloga laika* u Crkvi. Njima je posvećena mnogo veća pažnja nego dosad. Posebno su nabrojena njihova prava i dužnosti. I laici su svjedoci i navjestitelji Evandjelja (c. 759, 766). Oni unaprijed mogu sudjelovati u mnogim crkvenim službama (c. 145, 228), u savjetodavnim organima (c. 460), u sudstvu (c. 1421) i upravi (c. 129), mogu voditi liturgiju riječi, katehizirati, propovijedati (c. 766) i dijeliti neke sakramente, npr. sada mogu i vjenčavati s delegacijom (c. 1112). Uživaju pravo i dužnost apostolata, pa stoga i pravo i dužnost sticanja veće vjerske izobrazbe te predavanja na crkvenim školama (c. 229). Kad su u službi Crkve, pripada im i odgovarajuće crkveno uzdržavanje (c. 231). Mogu osnivati vjerska udruženja i njima pripadati (sad je u CIC-u udruženjima posvećen 31 kanon, od 298 do 329). Naglašena je sloboda savjesti: nikome nije dozvoljeno nekoga siliti da prihvati katoličku vjeru.

Očita je *humanizacija* novog crkvenog zakonika. To se najbolje vidi u pitanju crkvenih kazni (čak i nema više starog naslova *De poenis*). Zaveze *latae sententiae* svedene su na najmanji mogući broj (npr. samo 7 izopćenja), a za *sententiae ferendae* savjetuje se blagost uz primjenu

³ S time feministkinje očito neće biti zadovoljne. Dosad se je — na primjer u Njemačkoj — tražilo da Crkva bude »bratska« zajednica (Bruderkirche). Sada traže da se ona unaprijed zove »bratska i sestrinska« Crkva (Geschwisterkirche), da bi se više istakla uloga žene (v. Paul Wess, *Ihr, alle seid Geschwister*, Grünewald, Mainz 1983).

boljih pastoralnih mjera. Izuzevši one rijetke kazne u koje se upada ipso facto, nije potrebno kažnjavati osim ako se nikakvim drugim načinom ne može odvratiti od zločina (c. 1341). Svi kažnjeni imaju pravo priziva, i taj priziv suspendira izvršenje kazne do konačne presude (c. 1353).

Kazniti se može samo krivca koji: 1. pogazi vanjski zakon, 2. na teški način (graviter imputabilis), 3. smišljeno (ex dolo) i 4. svojom krivnjom (ex culpa, c. 1321). Ne kažnjava se onoga koji je sagriješio nenamjerno i ako nije navršio 16 godina života. Zakonik navodi brojne olakšavajuće okolnosti koje ispričavaju od kazne (c. 1322—1325).

Ublaženi su kriteriji i za uskraćivanje sprovoda. Unaprijed se mora odbiti kršćanski sprovod samo: 1. otpadnicima, krivovjercima i raskolnicima, 2. onima koji izaberu spaljivanje tijela iz protuvjerskih razloga, 3. javnim grješnicima zbog sablazni (c. 1184). Otsada se uvažuju i psihičke poteškoće za sklapanje braka (c. 1095, 1098), a sam brak se više ne zove »contractus« (pravnički izraz), već »foedus« (biblijski izraz).

Humanizam novoga crkvenog zakonodavstva opaža se i u poticanju na društvenu pravdu: »Obligatione quoque tenentur justitiam socialem promovendi« (c. 222:2). Župnicima posebno preporučuje siromahe, uciviljene, osamljene, izbjeglice i progonjene (c. 529). I sam se Codex trudi da bude socijalan: kapelanima posvećuje mnogo više pažnje nego do sada (c. 545—552).

Novim Codexom se Crkva više *spiritualizira*, naglašuje se njezina duhovna i vjerska zadaća. Briga o nužnim zemaljskim dobrima svodi se na najmanju mjeru. Crkva se odriče patronata i beneficija, koji su joj u prošlosti nanijeli toliko zla. Od prijašnjih 80 kanona o nadarjima ostao je jedan jedini (1272). Njime se legislacija nadarja prepušta biskupskom saboru s time da nastoji neka njihovi plodovi budu na korist čitavog klera biskupije (massa communis).

Novi duh novoga Codexa najbolje se očituje u načelu ravnoteže između zdravog tradicionalizma i razboritog progresizma. To naglašuje i sam vrhovni zakonodavac: »Fidelitas in novitate et novitas in fidelitate... Vetera et nova protulit.«⁴

DRUGAČIJI (RASPO)RED

Novi duh Codexa očituje se i u novom rasporedu kanonske materije, drugačijem od prijašnjega. To se najbolje vidi ako se usporedi sadržaj starog i novog CIC-a. Stari je sadržavao 5 »knjiga«, čiji su naslovi tekli ovim redom: *Normae generales*, *De personis*, *De rebus* (u koje su bili ubrojani i sakramenti!), *De processibus*, *De delictis et poenis*. Novi ima 7 knjiga s ovim rasporedom: *De normis generalibus*, *De Populo Dei*, *De Ecclesiae munere docendi*, *De Ecclesiae munere sanctificandi*, *De bonis Ecclesiae temporalibus*, *De sanctionibus*, *De processibus*. Odmah je vidljivo kako je novi CIC prožet više teološko-pastoralnim duhom nego juridičkim.

⁴ Uvod u Codex, XII.

Međutim, pošto je Codex ipak zakonik, nije se mogao odreći *pravnog oblika* zakonika. Stoga je morao govoriti precizno o pravima i dužnostima vjernika i njihovih pravnih tijela »quo debitus servetur ordo«. ⁵ Ipak je nastojao svoj juridizam oblažiti slijedećim kriterijima:

- što bolje uskladiti forum internum i externum,
- humanizirati sve svoje zakone i dati im pastoralno usmjerenje,
- poštivati načelo subsidiarnosti, zbog čega je istaknuta autonomija mjesnih Crkava,
- naglasiti dužnost služenja crkvenih pastira i jednakosti svih vjernika,
- ograničiti nadležnost zakonodavne, upravne i sudske vlasti u Crkvi,
- ublažiti načelo teritorijalnosti u pastoralu te uvažiti i ostale pastoralne kriterije,
- dati prednost pastoralnim mjerama pred kaznenim.

U novom zakoniku je došao do izražaja i *drugačiji pravni sistem*. Dosad je naime u odnosima papa—biskup vladao tzv. sistem »koncesija«, po kojem je biskup imao onoliko vlasti koliko mu je dadne papa. Otsada važi sustav »rezervacija«, tj. biskup kao nasljednik apostola uživa u svojoj biskupiji punu, nezovitu, samostalnu i neposrednu vlast koja mu je potrebna za vršenje njegove natpastirske službe. Ona je ograničena samo u onim slučajevima u kojima je papa rezervira za sebe osobno (c. 381). Sada biskupi mogu dispenzirati od svih crkvenih zakona koji nisu izričito zadržani Sv. Stolici (c. 1078).

Novi CIC je potpuno uvažio nauku Koncila da je Crkva *narod Božji*. Stoga je *Populus Dei* počelo i načelo novoga Codexa. Nalazi se na njegovu čelu (samo iz tehničkih se je razloga na početak zakonika moralo staviti poglavlje *De normis generalibus*). Zato je knjiga *De Populo Dei* najvažniji dio Codexa i u njoj nalazimo najviše teoloških novosti. S ekleziološkog stanovišta vrlo je važan i sam raspored te knjige: na prvom mjestu je dio o vjernicima, a tek na drugome je govor o hijerarhiji (a na trećemu o redovnicima). Nema više stare hijerarhijske piramide.

Evangelizaciji, kao prvoj zadaći Crkve, sad se poklanja mnogo više pažnje nego prije (c. 747—833). Mass-media prvi put ulaze u Codex kao važno sredstvo evangelizacije (c. 761, 822—832). Katolički odgoj i školstvo zauzimaju mnogo više prostora nego dosad (c. 793—821). Unaprijed svi svećenici i đakoni, uz dozvolu upravitelja crkve, mogu propovijedati »ubique«, ako im je nije uskratio, odnosno ograničio, oblasnik ili parti-kularni zakon (c. 764). Imprimatur se traži samo za: 1. Bibliju i njezine prijevode, 2. za liturgijske knjige i 3. za vjerske udžbenike i katekizme, i to samo za prvo izdanje (c. 829).

S punim pravom kršćanski *roditelji* zauzimaju važno mjesto u novom zakoniku. Njima pripada prvotno pravo i glavna dužnost u odgajanju njihove djece (c. 226, 793). U svom odgojnom poslanju imaju pravo na crkvenu i društvenu pomoć, na svoje vjerske škole, a u slučaju školskog pluraliteta slobodno biraju škole i odgojne programe (797, 798).

⁵ Ib. XI.

I *redovničko pravo* je doživjelo znatne promjene. Ovdje ću spomenuti samo novu podjelu Bogu posvećenih osoba. Novi CIC razlikuje: 1. instituta vitae consecratae, u koje ubraja: a) instituta religiosa koja obuhvaćaju redovnike i redovnice raznih redova i družbi, b) instituta saecularia, čiji članovi teže za savršenstvom, ali u svijetu. 2. societates vitae apostolicae, čiji članovi žive u zajednici, ali bez zavjete, i bave se apostolatom.

Moram priznati da mi ova podjela nije jasna. Zašto se članovi svjetovnih instituta pribrajaju u »posvećeni život«, a članovi apostolskih zajednica ne? Članovi redova su redovnici, a pripadnici svjetovnih instituta nisu, zašto se onda klasificiraju zajedno? Možda samo zbog zajedničkog naziva »instituti«? Ni svjetovni instituti ni apostolska društva nisu redovničke ustanove,⁶ i jedni i drugi se bave apostolatom, zašto onda nisu došli skupa? Sve tri ustanove provode Bogu posvećeni život, zašto su onda apostolska društva izdvojena iz tog naslova? Možda će nam pravnici dati naknadno razjašnjenje za ponuđenu podjelu.

Govoreći o teritorijalnoj *razdiobi Crkve*, novi CIC je ozakonio još jedan teritorijalni pojam. Naime, osim opće ili univerzalne Crkve, koja obuhvaća sve kršćane svijeta, te mjesne ili partikularne Crkve, koja obuhvaća pojedine biskupije »in quibus et ex quibus una et unica Ecclesia catholica existit«, sad se službeno priznaje i jedan međusloj između mjesne i opće Crkve, a to je »Ecclesia regionalis«. Kao što više biskupija može sačinjavati jednu crkvenu provinciju, tako sada više provincija čine jednu »regionalnu« Crkvu (c. 433, 434), tj. onu koja pokriva teritorij jednog naroda ili države. Pošto je nezgodno takvu Crkvu nazvati nacionalnom ili državnom, Codex je naziva regionalnom (možda bismo mi to mogli prevesti na hrvatski »područnom«, ne krajevnom niti pokrajinskom jer su ti nazivi već poblize označeni drugačijim sadržajima). Ukratko, to bi bila Crkva koju zastupa jedna biskupska konferencija. A budući da biskupska konferencija danas ima mnogo veću ulogu u životu Crkve, red je da se bolje valorizira i područna Crkva.

U obnovljenom Codexu možemo naći i mnogo zanimljivih *definicija* raznih crkvenih termina. Neke su od njih zaista suštinske, a neke, zapravo većina, samo su opisne. Redovito su vrlo zbite, neke i prenabijene osnovnim odrednicama (kao tipičnu spominjem samo definiciju kršćanina, koja se nalazi u kanonima 204 i 207). U svakom slučaju, one će biti od velike koristi i pravnicima i nepravnicima, a teolozima će pružiti dovoljno materijala za razmišljanje.

S novim Codexom stupaju na scenu i neki *novi termini*. Tako se odsada »potestas jurisdictionis« zove još i »potestas regiminis« (ne znam je li baš sretan izbor). Upravitelj biskupije može imati tri naslova: »episcopus dioecesanus« je samo biskup ordinarij, »ordinarius loci« je biskup sa svojim zamjenicima ili svećenik kome je biskupija dana na upravljanje; jednostavno »ordinarius« označuje biskupa, njegove vikare, upravitelja

⁶ Doduše, CIC govori da članove svjetovnih instituta vežu »vincula sacra« kojima prihvaćaju evanđeoske savjete (c. 712), ali ih nikada ne naziva ni »vota« ni »professio«.

biskupije te još i više poglavare svećeničkih redova papinskog prava (c. 134). Izabrani upravitelj *sedes vacante* sad nosi ime »administrator dioecesanus«. Zamjenik župnika je »administrato paroecialis« (c. 539), a naš kapelan je službeno »vicarius paroecialis« (c. 545).⁷ Uopće, mjesto riječi »clericus« novi CIC više voli izraz »minister sacer«. Crkvinarstvo, koje ostaje obavezno za svaku župu (c. 537), odsad nosi novo ime: »consilium a rebus oeconomicis«.

ZANIMLJIVI ZAKONI

Novi Codex nije htio vezivati vjernike mnoštvom zakona, ni novih ni starih. Radije se služi savjetima, preporukama i direktivama. Pastoralne mjere više cijeni nego zakonske propise. Ipak je, sasvim naravno, u zakoniku morao ostati i priličan broj obaveznih zakona.

Koga obavezuju crkveni zakoni? U odgovoru nas čeka prvo iznenađenje: *samo katolike!* Stari CIC je u teoriji obavezivao sve kršćane, a novi samo katolike. Precizno govoreći: 1. krštene u katoličkoj Crkvi koji nisu od nje formalno otpali, 2. kršćane primljene u Kat. Crkvu, 3. dovoljno razumne i 4. one koji su navršili 7 godina života (c. 11). Opći crkveni zakoni vežu sve katolike ubique terrarum (posvuda), dakle: osobne su naravi. Partikularni crkveni zakoni vežu samo teritorijalno, ne osobno (c. 12, 13). Treba još napomenuti da CIC ima u vidu samo katolike zapadnog obreda (c. 1), a za katolike istočnog obreda priprema se poseban zakonik.

Ostalo je na snazi staro načelo: »Leges... in dubio juris non urgent« (c. 14). Neznanje i zabluda ne izuzimaju od zakona ako to nije izričito određeno (c. 15).

Pošto je praksa pokazala da »consuetudo est optima legum interpretatio« (c. 27), dobri su *običaji* i nadalje sastavni dio crkvenog života. Nakon 30 godina zakonitog postojanja običaj postaje jači od Codexa. Pa i onda kada ovaj izričito isključuje neki običaj, ako je običaj star 100 godina ili postoji od pamtljivijeka, ima prednost pred zakonikom (c. 26). U tome je crkveni zakonik humaniji od svih profanih legislatura.

Krštenik naslijeđuje *crkveni obred* svojih roditelja. Ako ovi nisu istog obreda, sami dogovorno biraju obred djeteta. Kad se pak ne mogu složiti, dijete se krsti u očevu obredu. Poslije navršene 14. god. svaki katekumen sam bira svoj obred (c. 111).

Sloboda savjesti je osigurana i na taj način što se *potestas regiminis* u pravilu odnosi samo na *forum externum*, a sasvim rijetko na *forum internum*. *Prava i dužnosti* i vjernika su taxativno nabrojani. Među dužnosti vjernika spada i jedna koja iskače iz pravnih granica: »Ad sanctam vitam ducendam... vires suas conferre debent« (c. 210). Taj zahtjev najbolje otkriva pastoralni duh novoga Codexa. Još jedna, dosad neču-

⁷ CIC ne zove kapelanom župnikova pomoćnika, nego samostalnog dušobrižnika koji djeluje među migrantima, nomadima, bolesnicima, zatvorenici i vojnicima, te upravlja nekom samostalnom ili samostanskom crkvom (c. 564—572).

vena, pravna obaveza: vjernici su dužni upozoriti svoje pastire na ono što je za dobro Crkve, te svoje mišljenje smiju, u granicama poštovanja i korisnosti, priopćiti i ostalim vjernicima (c. 212). Oni laici koji su potpuno u službi Crkve imaju pravo i na materijalno uzdržavanje (c. 231). Zanimljivo je da CIC nabraja više prava nego dužnosti.

Proširena su i prava svećenika. Tako je npr. dosada prezbiter posjedovao isповјednu jurisdikciju samo na teritoriju svoje biskupije. Od adventa 1983. (kad novi CIC stupa na snagu) može ispovijedati po čitavom svijetu, ako uživa vlast ispovijedanja od svog biskupa ili onoga na čijem teritoriju radi. Dakako da mu mjesni ordinarij može tu vlast oduzeti ako ju je ispovjednik zlorabio (c. 967:2).

Novi zakonik je donio i jednu novu strukturu u biskupiju, a to je »*vijeće savjetnika*« (collegium consultorum). Vijećnike savjetnike bira biskup među članovima prezbiterijalnog vijeća. Mora ih biti najmanje 6, a ne više od 12. Mandat im traje 5 godina, a biskup ih je dužan pitati za savjet u određenim pitanjima (c. 502). Najvažnije im je pravo biranje upravitelja biskupije nakon smrti ordinarija (tako više nema kapitularnih vikara).

Na župskoj razini je ozakonjena već i dosad okušana praxa — župska *pastoralna ekipa*. Kada to traže vjerske prilike, duhovna briga za jednu ili više župa može se povjeriti »in solidum« skupini svećenika, kojoj stoji na čelu moderator (c. 517). Ekipu imenuje biskup, a ona preuzima službu instalacijom moderatora i polaganjem ispovijesti vjere ostalih članova skupine. Taj pastoralni tim se, prema dogovoru i pod vodstvom moderatora, brine za sve vjerske potrebe župe. Skupinari su vezani zakonom rezidencije, a misu pro populo prikazuju naizmjenice, prema dogovoru. Prestane li služba moderatora, župa ne ostaje prazna, ekipa i dalje radi solidarno pod vodstvom najstarijeg člana ekipe, dok biskup ne imenuje novog predstojnika (c. 542—544).

Možda će još biti zanimljivo spomenuti da novi CIC zove »moralnom osobom« samo Katoličku Crkvu u cjelini i Apostolsku stolicu. Sve ostale osobe u Crkvi su pravne ili fizičke (c. 113). Pravne osobe su »universitates sive personarum sive rerum in finem missioni Ecclesiae congruentem« (c. 114), a fizičkom osobom u Crkvi se postaje po krštenju (c. 96). Djetetom se ostaje do navršene 7. godine, a maloljetnikom do pune 18., poslije koje se i u Crkvi postaje punoljetan (c. 97).

Da se bolje upozna jezgroviti i pregnantni stil Codexa, citirat ću doslovno kanon 100: »Persona dicitur: incola, in loco ubi est eius domicilium; advena, in loco ubi quasi-domicilium habet; peregrinus, si versetur extra domicilium et quasi-domicilium quod adhuc retinet; vagus, si nullibi domicilium habeat vel quasi-domicilium.«

Još samo jedna zanimljivost: novi CIC se vraća na stari rimski način računanja krvnog *srodstva*, a napušta germanski. Prema njemu »in linea recta tot sunt gradus quot generationes, seu quot personae, stipite dempto«, ali »in linea obliqua tot sunt gradus quot personae in utraque simul linea, stipite dempto« (c. 108). To znači: u pobočnoj lozi se broje

osobe iz obiju linija i svaka generacija nosi dva koljena. Stoga ženidbena zapreka sad uključuje i četvrto koljeno.

NIHIL SUB COELO PERFECTUM

Naravno da u novom Codexu ima i drugih zanimljivosti, koje sve nije moguće spomenuti. Možemo li biti zadovoljni barem s onima koje smo izričito naveli? Odgovor će zavisiti o raspoloženju i očekivanju pojedinog katolika. Progresisti su očekivali mnogo više novosti, »jedan sasvim novi Codex«, a konzervativcima je sigurno već i ovo previše. Po svoj prilici nisu potpuno zadovoljni ni jedni ni drugi. Kao i u svim ostalim dilemama, i u ovom slučaju možemo reći: *in medio virtus!*

Pozitivne strane novoga CIC-a očite su i nepobitne. U vjeri je evanđeoskiji, u duhu je koncilskiji, u postupku humaniji, a pravno dotjeraniji od prošloga. Nastojao je bez nesmotrenih skokova doskočiti potrebama novoga vremena i današnjoj situaciji Crkve (*aggiornamento*). Ipak će biti korisno dotaknuti i neke njegove nedostatke, jer nikakvo ljudsko djelo ne može biti savršeno. Razumljivo je da se time ne stavljamo za suce Codexu, nego upravo želimo biti poslušni njemu samomu kad od nas traži da iskreno iznesemo svoje mišljenje za opće dobro Crkve (već smo citirali c. 212!).

Novo računanje srodstva, koje smo malo prije spomenuli, možda je u sebi bolje od staroga, ali će za naš puk (i kler) predstavljati izvor konkretnih poteškoća. Već smo također upozorili da bi podjela Bogu posvećenih osoba mogla biti logičnija.

Kanon 848 je po svojoj plemenitoj namjeri vrlo pohvalan: »*Minister, praeter oblationes a competenti auctoritate definitas, pro sacramentorum administratione nihil petat.*« Ipak je nespretno sročeno, jer bi po ovoj formulaciji moglo izgledati da, izuzevši sakramente, svećenik za ostale crkvene obrede smije pitati novac ili nagradu. Uz »*nihil petat*« stoji umetnuta rečenica »*praeter oblationes a competenti auctoritate definitas*«, što bi se moglo tumačiti tako kao da neka traži »*oblationes definitas*« (zar i ta sintagma nije u sebi protuslovna?!) i pri dijeljenju sakramenata. To očito nije bila namjera zakonodavca. Za obavljanje sv. čina ne valja nikada tražiti (a, još bolje, ni uzimati) bilo kakvu nagradu.

Prigodom mješovitih vjenčanja CIC zahtijeva od katoličke strane iskreno obećanje da će »*pro viribus*« učiniti sve da se njezina djeca krste i odgoje u Katoličkoj Crkvi (c. 1125), a u c. 1366 traži bezuvjetno: »*Neka se kazne cenzurom ili drugom pravednom kaznom roditelji ili njihovi zamjenici koji puste da se njihova djeca krste ili odgoje u nekatoličkoj vjeri*«. Ne bi li bilo dobro kaznu uvjetovati krivnjom roditelja?

Govoreći o ženidbenim smetnjama novi CIC najprije ispušta kategoriju ženidbenih zabrana, u koju je prije spadala i mješovita ženidba. Prema tome više ne bi bilo nikakvih ženidbenih zabrana. No ne dugo zatim zakonik izričito veli da je takav *matrimonium »sine expressa auctoritatis competentis licentiā prohibitum est«* (c. 1124). Iz toga proizlazi da ima i nema ženidbenih zabrana.

Posljednji nacrt novoga crkvenog zakonika (u kanonima 1689 do 1703) predviđao je ustanovu jednoga novog sudišta u Crkvi, tzv. »tribunal administrativum«, koje je imalo rješavati sve sporove i žalbe pojedinih vjernika i svećenika na upravne akte crkvenih organa na razini biskupije i biskupskih konferencija. Posljednja je instanca trebala biti Signatura apostolica u Rimu. Međutim je novi CIC to sudište ispustio.⁸ Zašto? Možda zato da se ne komplicira ionako teška mašinerija Crkve? Ili se je možda netko bojao za svoju vlast? U svakom slučaju, manjak takva sudišta neće ići na korist zakonitosti u Crkvi.

U novom Codexu ima također i jezično-stilskih nedostataka. Nisu sve definicije onako jezgrovite kako bi mogle i trebale biti (npr. definicija župnika, c. 519). Previše se u tekstu upotrebljava nenaglašena enklitika »ve« na kraju riječi koja bi se trebala spojiti s prethodnom veznikom »i«. Neke su se riječi sada našle u prevelikom optičaju. Tako npr. glagol »irrogare«.

Prvo izdanje novog CIC-a ima jedan razumljiv (zbog nedostatka vremena) propust: na kraju knjige nema abecednog analitičkog indexa. Bez njega se je vrlo teško služiti novim zakonikom. Čvrsto se nadamo da će se u sljedećem izdanju pojaviti i analitičko kazalo.

BEACHTENSWERTE IM NEUEM CODEX

Zusammenfassung

Vom Papst Johannes XXIII begonnen, durch 20 Jahre von vielen Kanonisten ausgearbeitet, der Neue Codex Juris Canonici war im Januar d. J. endlich promulgiert vom Papst Johannes-Paulus II. Für das Leben der Kirche ist der neue CIC sehr wichtig und auch sehr interessant.

Das neue kirchliche Gesetzbuch viele neue Akzente gegenüber dem bisherigen setzt. Es ist mit dem neuen Geist durchwoben: Treue zum Konzil, Kollegialität, Valorisation der Ortskirche, grössere Rolle der Laien, Gleichheit aller Christen, Humanisation der kirchlichen Justiz u. s. w. »Populus Dei« jetzt das Strukturationsprinzip neues CIC ist, nicht mehr die hierarchische Pyramide.

Abgelegter Juridismus, verbesserte Rechte der Personen, Einrichtung der neuen pastoralen Gremia, Neuerungen in verschiedenen Bereichen und pastorale Orientierung charakterisieren den neuen Codex. Trotz der einigen Lücken und Schwächen, Neuer Codex wahrlich einen echten pastoralen Fortschritt bedeutet.

⁸ Ipak je nepažnjom sastavljača Codexa ostao u c. 149, 2 spomen na to neostvareno sudište.